

VÁSÁRHELYI PÁKOZDY FERENC: ESTHAJNAL

Előző kötetének megjelenése után (*Förgetegben*, 1943) éppen negyedszázad múlva látott napvilágot Pákozdy Ferenc verseinek újabb gyűjteménye. Ez a hosszú hallgatás azonban nem jelentett szakítást a költői pályával, mert a kezünkben levő válogatás összefüggő képet ad a hatodik évtizedén túljáró költő egész lírai terméséről.

A pályakezdés próbálkozásait reprezentáló első kötetből (*A Tisza sirálya*, 1927) mindössze három vers került az új kiadásba. Ezek azt mutatják, hogy abban az időben Pákozdy Ferenc verseiben a művészi rangot nem az élmények gazdagsága vagy a mondanivaló jelentősége képviselte, hanem inkább a verselés biztonságára és a nyelvi kifejezés eredetiségre.

A korabeli hivatalos hatóságok haragját kiváltó *Förgetegben* című kötet szemelvényei viszont már a szegény néppel szolidaritást vállaló, szociális felelősségtudattól fűtött költő szenvedélyes hangját és erkölcsi bátorságát idézik. Mutatják, hogy a társadalmi igazságtalanság elleni harcban Pákozdy Petőfi a példaképe (*Nem álom az, fiam*). A védtelen nyulakra vadászó urak szórakozását is társadalmi éllel bírálja (*Jó világ jár az urakra*). A lélektelen katonai kiképzés ironikus, keserű kifakadásra ragadja (*Csak paraszt maradj*). A faszizmus térhódításában éppúgy fölismerte az országot fenyegető veszélyt, mint barátja, József Attila (*Szűkölkök, mint az eb*). Szenvedélyes hangú versben tiltakozott az ellen a nyílt terror ellen, melynek nyomán 1935-ben Endrődön a képviselőválasztás alkalmával gyilkos sortűz oltotta ki hét ártatlan szegény paraszt életét (*Endrőd*). 1942-ben az újvidéki embertelen vérengzést elátkozó verse az egyik legbátrabb szembezállás a gyilkos merénylet elkövetőivel (*Újvidék*). Ebben az időben látta vagy ösztönösen érezte, hogy nem elég a társadalmi-politikai igazságtalanságokat fölismerni és leleplezni, hanem ellene hadi rendbe kell sorakoznia valamennyi mozgósítható becsületes társadalmi erőnek (*Sorakozó*).

Ilyen előzmények teszik hitelessé szárnyaló lírai vallomását, melyben az 1945 után hatalomra került munkásosztály erényei kapnak lelkes költői elismerést és magasztalást (*Szeretem a munkást*). Természetes az is, hogy megértéssel te-

kint a magyar parasztság életében végbement változásokra (*Vígh Gyula*).

Ez a látszólag egyenes vonalú, eszméileg állandóan fölfelé ívelő pályaképe azonban a családról, a barátokról, költőtársakról és szerelemről szóló versek mellett belső vívódást, elégedetlenséget, csalódást, remény és kétség közti gyötrelmes küzdelmet is tükröz. Depressziós hangulatai néha nehezen leküzdhető válságos lelkiállapotba sodorják, csak a családért és a közösségért érzett felelősségtudat képes aktivizálni csüggedésre hajlamos erőit (*Számot vetettem*).

Mikor 1952-ben elhagyja Hódmezővásárhelyet, és Debrecenben talál új otthonra, egyre többször ejti rabul ez a csaknem válságosnak tűnő, nehezen viselhető közérzet. Ezután mindinkább összeszűkül és fojtogatóvá válik körülötte a világ (*Hogy szűkül*). Terveinek és lehetőségeinek divergálásáért nem magát, hanem körülményeinek sajátos alakulását hibáztatja (*Mikrokosmos*). Magánya és tehetetlenségérzése a kényszerű belenyugvás bölcsességét alakította ki benne (*Nem csörtetek, Eb, aki bánja*). Ez olykor bűnbánatra (*Penitencia*), majd bocsánata jogosultságának indoklására készteti (*Csak időtlen*).

A fentiekből kitetszően tehát Pákozdy költészetében a társadalmi szerepvállalás a pálya végére látszólag megtorpan, érdeklődése kissé énközpontúvá válik. Persze, más jelenség ez, mint a nyugati polgári társadalmakban izolált költő magányérzése és társadalomellenes beállítottsága. Pákozdy ugyanis magánya ellenére sem szigetelődött el a társadalomtól, hiszen vívódásai közben is azért tesz magának szemrehányást, hogy „miért vergődik a világgal”.

A versépitésében és előadásmódjában tapasztalható változás a modern vers irányában indulás különböző stációit jelzi. A didaktikus részletezés, a helyenkénti nyelvi modorosság és merev formai fegyelem az utóbbi években egyre oldottabbá, a rímek harsány zengése általában tompábbá, halkabbá mérséklődött, több esetben a szabadvershez közeledett. Ez is bizonyíték arról, hogy a hallgatás negyedszázada nem sorvasztotta el az alkotó erőt, hanem megújításra képes csírákat érlelt. (*Magvető Könyvkiadó 1968.*)

SIPKA SÁNDOR